

Υπόθεση C-372/21

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

17 Ιουνίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Verwaltungsgerichtshof (Αυστρία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

1 Ιουνίου 2021

Αναιρεσείουσα:

Freikirche der Siebenten-Tags- Adventisten in Deutschland KdöR

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Αναίρεση ασκηθείσα από γερμανική αυτόνομη Εκκλησία κατά αποφάσεως με την οποία επικυρώθηκε η άρνηση χορηγήσεως επιδοτήσεως δυνάμει του Privatschulgesetz (νόμου περί ιδιωτικών σχολείων): εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης: συμφωνία της εθνικής ρυθμίσεως με το δίκαιο της Ένωσης

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του άρθρου 17 και του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 17 ΣΛΕΕ, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, ιδίως του άρθρου 56 ΣΛΕΕ, περίπτωση κατά την οποία θρησκευτική ένωση, η οποία έχει αναγνωρισθεί και είναι εγκατεστημένη σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιδιώκει την επιδότηση ιδιωτικού σχολείου το οποίο έχει αναγνωρίσει ως σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό και το οποίο λειτουργεί σε άλλο κράτος μέλος από καταχωρισμένο σύμφωνα με το δίκαιο του εν λόγω κράτους μέλους σωματείο;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2. Έχει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ την έννοια ότι απαγορεύει εθνική διάταξη που προβλέπει ως προϋπόθεση για την επιδότηση ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό την αναγνώριση του αιτούντος ως Εκκλησία ή θρησκευτική ένωση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ιδίως άρθρα 17, 18, 54, 56

Σχετικές εθνικές διατάξεις

Το αυστριακό δίκαιο

Νόμος της 20ής Μαΐου 1874 περί της νομοθετικής αναγνώρισεως θρησκευτικών ενώσεων (στο εξής: AnerkennungsG), RGBl. αριθ. 68/1874, ιδίως άρθρα 1, 2, 5

Bundesgesetz über die Rechtspersönlichkeit von religiösen Bekenntnisgemeinschaften (ομοσπονδιακός νόμος περί της νομικής προσωπικότητας θρησκευτικών ενώσεων, στο εξής: BekGG), BGBl. I αριθ. 19/1998, όπως τροποποιήθηκε με το BGBl. I, αριθ. 78/2011, ιδίως άρθρο 11

Privatschulgesetz (νόμος περί ιδιωτικών σχολείων, στο εξής: PrivSchG), BGBl. Nr. 244/1962, όπως τροποποιήθηκε με το BGBl. I, αριθ. 35/2019, ιδίως άρθρα 2, 2a, 14, 15, 17, 18, 21

Επιδότηση ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό.

Άρθρο 17. Δικαιούχοι.

(1) Στις νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις χορηγούνται επιδοτήσεις για δαπάνες προσωπικού για τα ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο, σύμφωνα με τις ακόλουθες διατάξεις.

(2) Ως ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό νοούνται τα σχολεία που διατηρούνται από νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις και από τα ιδρύματά τους, καθώς και τα σχολεία που διατηρούνται από σωματεία, ιδρύματα και κεφάλαια, τα οποία αναγνωρίζονται ως σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό από τις αρμόδιες εκκλησιαστικές (θρησκευτικές) ανώτερες αρχές.

Staatsgrundgesetz über die allgemeinen Rechte der Staatsbürger (Θεμελιώδης Νόμος περί των γενικών ατομικών δικαιωμάτων, στο εξής: StGG), RGBl. αριθ. 142/1867, ιδίως άρθρο 15

Το γερμανικό δίκαιο

Άρθρο 140 του γερμανικού Grundgesetz (Θεμελιώδους Νόμου) σε συνδυασμό με το άρθρο 137, παράγραφος 5, του Weimarer Reichsverfassung (Συντάγματος της Βαϊμάρης)

Σχετικές διεθνείς διατάξεις

Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), ιδίως άρθρο 2 του πρώτου Πρόσθετου πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με το άρθρο 14

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η αναιρεσείουσα είναι θρησκευτική ένωση αναγνωρισμένη στη Γερμανία –αλλά όχι στην Αυστρία– που έχει την ιδιότητα οργανισμού δημοσίου δικαίου.
- 2 Η αναιρεσείουσα αιτήθηκε τη χορήγηση επιδοτήσεως για τις δαπάνες προσωπικού του ιδιωτικού σχολείου πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης «Ε», το οποίο λειτουργεί από το σωματείο «Κ» στην περιοχή D στην Αυστρία και έχει αναγνωριστεί από αυτήν ως σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό και το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 15 του Privatschulgesetz (νόμου περί ιδιωτικών σχολείων, στο εξής: PrivSchG), αναγνωρίστηκε από το Κράτος με απόφαση της Ομοσπονδιακής Υπουργού Παιδείας, της 27ης Φεβρουαρίου 2017, από το σχολικό έτος 2016/17 και για όσο χρονικό διάστημα τηρούνται οι νόμιμες προϋποθέσεις. Με απόφαση της εκπαιδευτικής διευθύνσεως του Vorarlberg της 3ης Σεπτεμβρίου 2019 η εν λόγω αίτηση [επιδοτήσεως] απορρίφθηκε σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, του PrivSchG.
- 3 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2020, η προσφυγή που άσκησε η αναιρεσείουσα κατά της ως άνω αποφάσεως απορρίφθηκε ως αβάσιμη από το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Αυστρία.) (στο εξής: Verwaltungsgericht).
- 4 Στο σκεπτικό του το Verwaltungsgericht αναφέρει ότι στην αναιρεσείουσα έχουν απονεμηθεί στη Γερμανία τα δικαιώματα του οργανισμού δημοσίου δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 140 του γερμανικού Grundgesetz (Θεμελιώδους Νόμου) σε συνδυασμό με το άρθρο 137, παράγραφος 5, του Weimarer Reichsverfassung (Συντάγματος της Βαϊμάρης). Στην Αυστρία, η αναιρεσείουσα δεν έχει αναγνωριστεί ως Εκκλησία ή ως θρησκευτική ένωση ούτε με νόμο ούτε με αντίστοιχη κανονιστική διάταξη σύμφωνα με το άρθρο 2 του AnerkennungsG. Εφόσον κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι Εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη, το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιβάλλει στην Αυστρία να αναγνωρίσει Εκκλησία ή θρησκευτική ένωση, αν αυτή αναγνωρίζεται σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης.

Δεδομένου ότι η αναιρεσεύουσα δεν αποτελεί νομοθετικά αναγνωρισμένη στην Αυστρία Εκκλησία ή θρησκευτική ένωση, δεν έχει σημασία αν με έγγραφο της 29ης Μαΐου 2019 έχει αναγνωρίσει το σχολείο ως σχολείο με «θρησκευτικό προσανατολισμό», δεδομένου ότι μια τέτοια αναγνώριση μπορεί να γίνει μόνον από νομοθετικά αναγνωρισμένες στην Αυστρία Εκκλησίες ή θρησκευτικές ενώσεις. Το ιδιωτικό σχολείο «E» που εδρεύει στην περιοχή D της Αυστρίας δεν αποτελεί επομένως ιδιωτικό σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό. Ως εκ τούτου, το σχολείο δεν έχει το ειδικό καθεστώς κατά την έννοια του άρθρου 18 του PrivSchG. Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις των άρθρων 17 επ. του PrivSchG δεν πληρούνται, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

- 5 Η αναιρεσεύουσα άσκησε αναίρεση κατά της εν λόγω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, με την οποία αμφισβητεί, μεταξύ άλλων, τη συμβατότητα του περιορισμού του δικαιώματος επιδοτήσεως στις νομοθετικά αναγνωρισμένες στην Αυστρία Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις με το δίκαιο της Ένωσης.
- 6 Η εκτίμηση της νομιμότητας της αρνήσεως χορηγήσεως επιδοτήσεων εξαρτάται από το αν οι διατάξεις του PrivSchG που διέπουν την επιδότηση είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης, σε περίπτωση που το εν λόγω δίκαιο πράγματι εφαρμόζεται στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 7 Ως νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις κατά την έννοια του άρθρου 15 του StGG νοούνται οι οργανισμοί που έχουν αναγνωρισθεί ως Εκκλησίες ή θρησκευτικές ενώσεις με (ειδικό) νόμο ή διοικητική πράξη που έχει εκδοθεί δυνάμει του AnerkennungsG. Αν οι προϋποθέσεις που περιλαμβάνονται στον AnerkennungsG πληρούνται, υφίσταται δικαίωμα αναγνωρίσεως ως θρησκευτική ένωση. Εφόσον η θρησκευτική ένωση αναγνωρισθεί ως Εκκλησία ή θρησκευτική ένωση, αποκτά την ιδιότητα του οργανισμού δημοσίου δικαίου. Με τον τρόπο αυτόν, οι Εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις δεν αποκτούν μόνον ειδικά δικαιώματα, αλλά επιφορτίζονται και με την εκπλήρωση ειδικών καθηκόντων, μέσω των οποίων συμμετέχουν στη διαμόρφωση του κρατικού δημόσιου βίου.
- 8 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι λόγω της ορολογίας που χρησιμοποιείται από τον PrivSchG το άρθρο 17 του νόμου αυτού αφορά μόνον τις αναγνωρισμένες στην Αυστρία Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις.

Με την προσχώρηση στον ΕΟΧ, ο PrivSchG τροποποιήθηκε υπό την έννοια ότι προστέθηκε στον εν λόγω νόμο το άρθρο 2a σύμφωνα με το οποίο υπήκοοι και νομικά πρόσωπα κράτους, στους υπηκόους και τα νομικά πρόσωπα του οποίου η Αυστρία πρέπει να χορηγεί τα ίδια δικαιώματα με τους ημεδαπούς και τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα δυνάμει διεθνούς συμβάσεως που εντάσσεται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, εξομοιώνονται με Αυστριακούς υπηκόους και ημεδαπά νομικά πρόσωπα. Εξ αυτού δεν μπορεί να συναχθεί ευθέως, κατά το Verwaltungsgerichtshof, ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 του PrivSchG πρέπει

να χορηγούνται επιδοτήσεις και σε Εκκλησίες και σε αναγνωρισμένες σε άλλα κράτη μέλη θρησκευτικές ενώσεις για τα ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο. Αντιθέτως, στο μέτρο που το άρθρο 17 του PrivSchG δεν θέτει ως κριτήριο την ιθαγένεια, αλλά τη νομοθετική αναγνώριση, πρέπει να εξεταστεί ενδελεχώς αν το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει την εξομοίωση που απαιτεί η αναιρεσείουσα.

9. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση δεν αποτελεί νομοθετικά αναγνωρισμένη στην Αυστρία θρησκευτική ένωση κατά την έννοια του άρθρου 15 του StGG και του AnerkennungsG. Ωστόσο, ως αναγνωρισμένη θρησκευτική ένωση έχει στη Γερμανία την ιδιότητα του οργανισμού δημοσίου δικαίου.
10. Σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο, τα ιδιωτικά σχολεία είναι σχολεία που δεν ιδρύονται και δεν συντηρούνται από τους εκ του νόμου προβλεπόμενους σχολικούς συντηρητές. Στις νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις χορηγούνται επιδοτήσεις για τις δαπάνες προσωπικού των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο. Ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό είναι εκείνα τα σχολεία που συντηρούνται από νομίμως αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις και από τα ιδρύματά τους, καθώς και εκείνα που συντηρούνται από σωματεία, ιδρύματα και κεφάλαια και αναγνωρίζονται ως σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό από τις αρμόδιες εκκλησιαστικές (θρησκευτικές) ανώτερες αρχές. Οι νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις έχουν δικαίωμα επιδοτήσεως, το οποίο μπορεί να ασκηθεί μέσω της διοικητικής οδού.
11. Το ομοσπονδιακό κράτος μπορεί να χορηγήσει επιδοτήσεις για τις δαπάνες προσωπικού σε όλα τα υπόλοιπα ιδιωτικά σχολεία που διέπονται από το δημόσιο δίκαιο, εφόσον πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις σύμφωνα με τους διαθέσιμους βάσει του εκάστοτε ισχύοντος Bundesfinanzgesetz (ομοσπονδιακού νόμου περί των δημοσίων οικονομικών) πόρους. Ως εκ τούτου, δεν έχουν αυτοτελές δικαίωμα για τη λήψη επιδοτήσεως. Το αν υπάρχουν πόροι που πρέπει να διανεμηθούν για επιδοτήσεις εξαρτάται, αντιθέτως, από τον εκάστοτε ισχύοντα Bundesfinanzgesetz (ομοσπονδιακό νόμο περί των δημοσίων οικονομικών).
12. Η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό και εκείνων που δεν έχουν τέτοιο προσανατολισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως για τον λόγο ότι τα δημόσια σχολεία –ακριβώς όπως και τα ιδιωτικά σχολεία που δεν έχουν θρησκευτικό προσανατολισμό– είναι διαθρησκευτικά και τα ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό αποτελούν ως εκ τούτου συμπλήρωμα της δημόσιας σχολικής εκπαίδευσης που διευκολύνει τους γονείς (κατά την έννοια του άρθρου 2 του πρώτου Πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ) να επιλέγουν ελεύθερα την ανατροφή των τέκνων τους που αντιστοιχεί στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και το Verfassungsgerichtshof (Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο, Αυστρία) το οποίο έκρινε δικαιολογημένη

τη διαφοροποίηση μεταξύ των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό και εκείνων που δεν έχουν τέτοιο προσανατολισμό, διότι τα ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό έχουν παραδοσιακά μια ιδιαίτερη θέση στην Αυστρία. Το γεγονός ότι ο νομοθέτης, με το άρθρο 21 του PrivSchG, επιφυλάσσει την κρατική επιχορήγηση μόνο στα ιδιωτικά σχολεία τα οποία αντιστοιχούν σε μεγαλύτερο βαθμό στο δημόσιο σχολικό σύστημα κείται εντός του δικαιολογικού περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει.

- 13 Ακόμη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει αναγνωρίσει τη σημασία των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό ως συμπληρώματος του δημόσιου (μη θρησκευτικού προσανατολισμού) σχολικού συστήματος, κρίνοντας ως δικαιολογημένη την ειδική στήριξή τους, ιδίως υπό το πρίσμα του άρθρου 2 του πρώτου Πρόσθετου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της ΕΣΔΑ (πρβλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου 6.9.1995, Verein gemeinsam Lernen, 23419/94).
- 14 Επομένως, είναι αποφασιστικής σημασίας για τους σκοπούς της επιδοτήσεως αν πρόκειται για ιδιωτικό σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό μιας νομοθετικά αναγνωρισμένης Εκκλησίας ή θρησκευτικής ενώσεως κατά την έννοια του άρθρου 17 του PrivSchG ή για οποιοδήποτε άλλο ιδιωτικό σχολείο. Ως εκ τούτου, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον η αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση έχει δικαίωμα για επιδότηση του επίμαχου ιδιωτικού σχολείου ως ιδιωτικού σχολείου με θρησκευτικό προσανατολισμό, κατά την έννοια του άρθρου 17 του PrivSchG, είναι ουσιώδες για την έκδοση της αποφάσεως αν οι εν λόγω διατάξεις, καθώς και η επιφύλαξη του σχετικού δικαιώματος μόνο στις νομοθετικά αναγνωρισμένες στην Αυστρία Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις, είναι σύμφωνες με το δίκαιο της Ένωσης.

1. Επί του ζητήματος της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης (πρώτο προδικαστικό ερώτημα)

- 15 Εν προκειμένω, πρόκειται για αίτηση της αναιρεσείουσας, η οποία είναι αναγνωρισμένη στη Γερμανία θρησκευτική ένωση, για επιδότηση σχολείου που έχει η ίδια αναγνωρίσει ως σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό και το οποίο λειτουργεί στην Αυστρία από σωματείο που έχει καταχωρισθεί στο σχετικό μητρώο. Στο εν λόγω ιδιωτικό σχολείο φοιτούν, σύμφωνα με τα παρατιθέμενα στην αναίρεση στοιχεία, μαθητές έναντι καταβολής διδάκτρων που καλύπτουν τις δαπάνες. Η αναιρεσείουσα ενισχύει το επιφορτισμένο με τη συντήρηση του σχολείου σωματείο με επιδοτήσεις, παιδαγωγικό υλικό, κατάρτιση των διδασκόντων κ.λπ.
- 16 Σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο, δικαίωμα επιδοτήσεως έχει η νομοθετικά αναγνωρισμένη Εκκλησία ή θρησκευτική ένωση για τα σχολεία που συντηρεί η ίδια ή συντηρούνται μεν από άλλους φορείς, αλλά έχει η ίδια αναγνωρίσει ως σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό. Ως εκ τούτου, η εγκατεστημένη στη Γερμανία αναιρεσείουσα υπέβαλε αίτηση επιδοτήσεως για το ιδιωτικό σχολείο

που λειτουργεί στην Αυστρία από σωματείο και έχει η ίδια αναγνωρίσει ως ιδιωτικό σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό.

- 17 Σε μια τέτοια περίπτωση τίθεται το ζήτημα της εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Η αναιρεσείουσα επικαλείται συναφώς την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια των άρθρων 56 επ. ΣΛΕΕ.
- 18 Το ΔΕΕ έχει επανειλημμένως κρίνει ότι τα μαθήματα που διδάσκονται σε εκπαιδευτικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται κυρίως από ιδιωτικούς πόρους, οι οποίοι δεν προέρχονται από τον ίδιο τον παρέχοντα τις υπηρεσίες, αποτελούν υπηρεσίες, δεδομένου ότι ο σκοπός στον οποίον αποβλέπουν τα ιδρύματα αυτά έγκειται πράγματι στην προσφορά υπηρεσίας έναντι αμοιβής. Δεν είναι αναγκαίο η ιδιωτική αυτή χρηματοδότηση να εξασφαλίζεται κυρίως από τους σπουδαστές ή τους γονείς τους, στο μέτρο που ο οικονομικός χαρακτήρας μιας δραστηριότητας δεν εξαρτάται από την καταβολή του τιμήματος της υπηρεσίας από τους αποδέκτες της. (ΔΕΕ 6.11.2018, Scuola Elementare Maria Montessori Sri κ.λπ. C-622/16 P έως C-624/16 P, σκέψη 105, EU:C:2018:873· 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, σκέψεις 48 επ., EU:C:2017:496· 11.9.2007, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-318/05, σκέψεις 69 επ., EU:C:2007:495· 11.9.2007, Schwarz και Gootjes-Schwarz, C-76/05, σκέψεις 40 επ., EU:C:2007:492). Δεν ισχύει το ίδιο όσον αφορά τα μαθήματα που διδάσκονται σε ορισμένα ιδρύματα που εντάσσονται σε δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και χρηματοδοτούνται, εν όλω ή εν μέρει, από δημόσιους πόρους. Συγκεκριμένα, το κράτος, δημιουργώντας και διατηρώντας αυτό το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο χρηματοδοτείται, κατά κανόνα, από τον δημόσιο προϋπολογισμό και όχι από τους σπουδαστές ή τους γονείς τους, δεν αποβλέπει στην άσκηση αμειβόμενων δραστηριοτήτων, αλλά εκπληρώνει την αποστολή του έναντι των πολιτών του στον κοινωνικό, πολιτιστικό και εκπαιδευτικό τομέα. (πρβλ. περαιτέρω ΔΕΕ 27.6.2017, Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, σκέψη 50, EU:C:2017:496· 11.9.2007, Schwarz και Gootjes-Schwarz, C-76/05, σκέψη 39, EU:C:2007:492).
- 19 Εν προκειμένω –ακόμη και ελλείψει σχετικών διαπιστώσεων από το Verwaltungsgericht– πρέπει να θεωρηθεί βάσει των στοιχείων που παρέθεσε η αναιρεσείουσα ότι το επίμαχο σχολείο χρηματοδοτείται κυρίως από ιδιωτικούς πόρους· στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι υφίσταται παροχή υπηρεσιών.
- 20 Η εν λόγω παροχή υπηρεσιών λαμβάνει χώρα στην Αυστρία από αυστριακό σωματείο και δεν παρουσιάζει, συναφώς, κανένα διασυνοριακό στοιχείο. Το μόνο διασυνοριακό στοιχείο θα μπορούσε να εντοπιστεί στο γεγονός ότι η εγκατεστημένη και αναγνωρισμένη στη Γερμανία αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση, η οποία δεν προβαίνει η ίδια στην παροχή της υπηρεσίας, υπέβαλε (νομίμως) αίτηση παροχής επιδοτήσεως σύμφωνα με το αυστριακό δίκαιο για το ιδιωτικό σχολείο που έχει η ίδια αναγνωρίσει ως σχολείο με θρησκευτικό προσανατολισμό. Το Verwaltungsgerichtshof (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) διερωτάται αν στην περίπτωση αυτή –υπό το πρίσμα της υπάρξεως διασυνοριακής

παροχής υπηρεσιών– συντρέχουν πραγματικά περιστατικά που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί –εξ όσων είναι γνωστό– επί τέτοιας περιπτώσεως.

21 Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται επίσης το ζήτημα αν η αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση μπορεί να επικαλεστεί την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για να επιτύχει την εξομοίωση με ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό στην Αυστρία αναγνωρισμένων Εκκλησιών και θρησκευτικών ενώσεων οι οποίες δεν προβαίνουν στην παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια της προπαρατεθείσας νομολογίας, διότι χρηματοδοτούνται, τουλάχιστον στον μεγαλύτερο βαθμό, από δημόσιους πόρους. Με άλλα λόγια: Μπορεί η αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση να επικαλεστεί την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για να απαιτήσει την εξομοίωση με μη παρέχοντες υπηρεσίες;

22 Περαιτέρω, πρέπει να εκτιμηθεί αν το άρθρο 17 ΣΛΕΕ αντίκειται στην εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης στην προκειμένη περίπτωση. Συγκεκριμένα, το επίμαχο εκπαιδευτικό ίδρυμα αποτελεί ιδιωτικό σχολείο που έχει αναγνωριστεί από θρησκευτική ένωση ως σχολείο με «θρησκευτικό προσανατολισμό».

Το άρθρο 17 ΣΛΕΕ προβλέπει ότι η Ένωση σέβεται και δεν θίγει το καθεστώς που έχουν σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο οι Εκκλησίες και οι θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες στα κράτη μέλη.

23 Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η επιδότηση ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό νομοθετικά αναγνωρισμένων Εκκλησιών και θρησκευτικών ενώσεων αποτελεί ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ του κράτους μέλους και των Εκκλησιών, θρησκευτικών ενώσεων ή κοινοτήτων, τις οποίες η Ένωση αντιμετωπίζει ουδέτερα (πρβλ. υπό την έννοια αυτήν τις παρατηρήσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στις προτάσεις του της 25ης Ιουλίου 2018 στην υπόθεση Cresco Investigation GmbH, C-193/17, σκέψη 24, EU:C:2018:614).

24 Στο πλαίσιο των διαδικασιών αναφορικά με την ίση μεταχείριση των επαγγελματιών δραστηριοτήτων των Εκκλησιών και παρόμοιων οργανώσεων, το ΔΕΕ έχει ήδη επισημάνει ότι το άρθρο 17 ΣΛΕΕ εκφράζει μεν την ουδετερότητα της Ένωσης όσον αφορά την οργάνωση, από τα κράτη μέλη, των σχέσεών τους με τις Εκκλησίες και τις θρησκευτικές ενώσεις ή κοινότητες, αλλά δεν μπορεί να αποκλείσει από τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο τα κριτήρια που ορίζει η εφαρμοστέα ευρωπαϊκή οδηγία (πρβλ. ΔΕΕ 11.9.2018, IR, C-68/17, σκέψη 48, EU:C:2018:696; 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, σκέψη 58, EU:C:2018:257). Σε σχέση επίσης με τη ρύθμιση της αργίας τη Μεγάλη Παρασκευή το ΔΕΕ έκρινε ότι το άρθρο 17 ΣΛΕΕ δεν έχει ως αποτέλεσμα να εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της εφαρμοστέας οδηγίας η διαφορετική μεταχείριση την οποία ενέχει εθνική νομοθετική ρύθμιση που προβλέπει την αναγνώριση αργίας υπέρ ορισμένων εργαζομένων με σκοπό την παροχή δυνατότητας εορτασμού θρησκευτικής εορτής και να αποκλείεται ο αποτελεσματικός δικαστικός έλεγχος της διαφορετικής αυτής μεταχείρισεως. (πρβλ. ΔΕΕ 22.1.2019, Cresco Investigation GmbH, C-193/17, σκέψεις 30 επ., EU:C:2019:43).

- 25 Βάσει της εν λόγω νομολογίας και των παρατηρήσεων στις προτάσεις στην υπόθεση Cresco Investigation GmbH (σημεία 25 επ.), το αιτούν δικαστήριο συνάγει ότι ακόμη και αν το άρθρο 17 ΣΛΕΕ εφαρμοστεί στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως, τούτο δεν συνεπάγεται ότι δεν πρέπει να διερευνηθεί η συμβατότητα των εθνικών ρυθμίσεων για την επιδότηση ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό με το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως με την αρχή της ισότητας.
- 26 Επομένως, πρέπει να διευκρινιστεί στο πλαίσιο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος αν το άρθρο 17 ΣΛΕΕ έχει πράγματι εφαρμογή σε πραγματικά περιστατικά όπως της υπό κρίση υποθέσεως και σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως ποιες είναι οι συνέπειες του γεγονότος αυτού όσον αφορά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

2. Επί του ζητήματος του περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα)

- 27 Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ απαγορεύει την εφαρμογή οποιασδήποτε εθνικής ρυθμίσεως που έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται η παροχή υπηρεσιών μεταξύ κρατών μελών δυσχερέστερη απ' ό,τι η παροχή υπηρεσιών που πραγματοποιείται αποκλειστικώς στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους. Πράγματι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 56 ΣΛΕΕ απαιτεί την κατάργηση κάθε περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ο οποίος επιβάλλεται λόγω του ότι ο παρέχων είναι εγκατεστημένος σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο στο οποίο παρέχεται η υπηρεσία. Συνιστούν περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών τα εθνικά μέτρα που απαγορεύουν, παρακωλύουν ή καθιστούν λιγότερο ελκυστική την άσκηση της ελευθερίας αυτής (πρβλ. ΔΕΕ 22.11.2018, Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank AG, C-625/17, σκέψεις 28 επ., EU:C:2018:939).
- 28 Στο πλαίσιο αυτό, τίθεται το ζήτημα αν το γεγονός και μόνον ότι η αναιρεσείουσα θρησκευτική ένωση –αντιθέτως απ' ό,τι ισχύει για τις αναγνωρισμένες στην Αυστρία θρησκευτικές ενώσεις– δεν δικαιούται επιδοτήσεις συνεπάγεται περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, διότι με τον τρόπο αυτόν η άσκηση της εν λόγω ελευθερίας καθίσταται λιγότερο ελκυστική. Κατά βάση, δεν τίθενται νομικά εμπόδια στην ίδρυση ιδιωτικού σχολείου από θρησκευτική ένωση ή στην αναγνώριση ενός ιδιωτικού σχολείου που δεν λειτουργεί από την ίδια, αλλά από σωματείο, ως σχολείο με «θρησκευτικό προσανατολισμό». Η ουσιώδης διαφορά έγκειται πάντως στην έλλειψη δικαιώματος επιδοτήσεως που συνίσταται στη χρηματοδότηση των θέσεων διδασκόντων που είναι αναγκαίες για την πραγμάτωση του διδακτικού προγράμματος.
- 29 Εθνική κανονιστική ρύθμιση διέπουσα τομέα ο οποίος δεν αποτέλεσε αντικείμενο εναρμονίσεως σε κοινοτικό επίπεδο και εφαρμοζόμενη αδιακρίτως επί κάθε προσώπου ή επιχειρήσεως που ασκεί δραστηριότητα στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους μπορεί, παρά το περιοριστικό αποτέλεσμά της για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, να δικαιολογείται στο μέτρο που ικανοποιεί επιτακτικό λόγο

γενικού συμφέροντος ο οποίος δεν διασφαλίζεται ήδη από τους κανόνες στους οποίους υπόκειται ο παρέχων τις υπηρεσίες εντός του κράτους μέλους όπου αυτός είναι εγκατεστημένος και εφόσον η εν λόγω ρύθμιση είναι πρόσφορη για την εξασφάλιση της επιτεύξεως του σκοπού τον οποίο επιδιώκει και δεν βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού μέτρου (ΔΕΕ 11.6.2015, Berlington Hungary κ.λπ., C-98/14, σκέψεις 58 επ., EU:C:2015:386).

- 30 Αν το ΔΕΕ κρίνει ότι η αυστριακή διάταξη του άρθρου 17, παράγραφος 1, του PrivSchG εισάγει δυσμενή διάκριση, για την εξέταση του κατά πόσο η εν λόγω διάταξη δικαιολογείται και είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας γίνεται παραπομπή στις σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες. Σε αυτές ορίζεται ότι:

«Η επιδότηση των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό που ζητείται από καιρό πραγματοποιείται μέσω των διατάξεων του τμήματος IV. Όπως ήδη εκτέθηκε στο εισαγωγικό μέρος των παρούσων επεξηγηματικών σημειώσεων, οι διατάξεις του τμήματος IV συμπίπτουν ως προς το περιεχόμενο με τις διατάξεις του κονκορδάτου περί των καθολικών σχολείων που βρίσκεται επί του παρόντος υπό διαπραγμάτευση μεταξύ της Αγίας Έδρας και της Αυστριακής Κυβερνήσεως.

Το τμήμα IV διαιρείται σε υποτήμα Α «επιδότηση ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό» και υποτήμα Β «επιδότηση λοιπών ιδιωτικών σχολείων». Ενώ υπέρ των νομοθετικά αναγνωρισμένων Εκκλησιών και θρησκευτικών ενώσεων αναγνωρίζεται δικαίωμα χορηγήσεως επιδοτήσεων για τα ιδιωτικά τους σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο 18, τέτοιο δικαίωμα δεν προβλέπεται για τα ιδιωτικά σχολεία που δεν έχουν θρησκευτικό προσανατολισμό (πρβλ. άρθρο 21). Η διαφορετική αυτή μεταχείριση των σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό και εκείνων που δεν έχουν τέτοιο προσανατολισμό δεν μπορεί να θεωρηθεί ως παραβίαση της αρχής της ισότητας, διότι τα δημόσια σχολεία είναι διαθρησκευτικά και τα σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό αποτελούν, ως εκ τούτου, συμπλήρωμα της δημόσιας σχολικής εκπαίδευσως που διευκολύνει τους γονείς να επιλέγουν ελεύθερα την ανατροφή των τέκνων τους που αντιστοιχεί στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Επιπροσθέτως, ως προς τα καθολικά ιδιωτικά σχολεία, υφίσταται βάσει των διατάξεων του κονκορδάτου διεθνούς δικαίου δέσμευση της Αυστρίας που επιβάλλει την πρόβλεψη τέτοιου δικαιώματος. Όσον αφορά την ίση μεταχείριση των νομοθετικά αναγνωρισμένων Εκκλησιών και θρησκευτικών ενώσεων πρέπει να προβλέπεται συναφές δικαίωμα κατά τον ίδιο τρόπο και για τις υπόλοιπες νομοθετικά αναγνωρισμένες Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις.»

- 31 Οι επεξηγηματικές σημειώσεις επί της τροποποιήσεως του BekGG με το BGBl. I αριθ. 78/2011 αναφέρουν τα ακόλουθα ως προς το άρθρο 11 που αφορά τις αναγνωρίσεις σύμφωνα με τον AnerkennungsG:

«[...] Οι έμμεσες κρατικές ενισχύσεις για Εκκλησίες και θρησκευτικές ενώσεις παρέχονται διότι μέσω της επιδράσεώς τους συμβάλλουν στην ευημερία του ανθρώπου πέρα από τους δικούς τους πιστούς. Οι εν λόγω παροχές είναι, αφενός, άυλες, αλλά και πολύ συγκεκριμένες σε πολλούς τομείς, ιδίως στον τομέα της αγαθοεργίας, της υγείας και της εκπαίδευσης. Οι άυλες συνέπειες επέρχονται όμως μόνον όταν η ομάδα έχει ορισμένο μέγεθος και η δράση της δεν περιορίζεται στον άμεσο κύκλο των δικών της πιστών ή δεν ενεργεί μόνον επ' ωφελεία του. Η θετική επίδραση που υπερβαίνει τα όρια της εκάστοτε ένωσης θεωρείται ότι εξασφαλίζεται στον τομέα των άυλων παροχών με τον προβλεπόμενο στον νόμο ελάχιστο αριθμό μελών.

Το άρθρο 11 του BekGG ρυθμίζει τις προϋποθέσεις για τη νομοθετική αναγνώριση Εκκλησίας ή θρησκευτικής ενώσεως σύμφωνα με τον νόμο περί αναγνώρισεως του 1874 (AnerkG). Η απόκτηση της ιδιότητας της νομοθετικά αναγνωρισμένης Εκκλησίας ή θρησκευτικής ενώσεως συνδέεται με δικαιώματα και υποχρεώσεις, η σημαντικότερη από τις οποίες είναι εκείνη της παροχής θρησκευτικής εκπαίδευσης. Το άρθρο 5 του AnerkG αναφέρεται ήδη στην απαίτηση υπάρξεως επαρκών πόρων ώστε να διασφαλίζεται η προβλεπόμενη θρησκευτική εκπαίδευση και ως εκ τούτου, εκλαμβάνει ως δεδομένη την υποχρέωση χορηγήσεώς τους. Η εν λόγω υποχρέωση απορρέει ιδίως από την περιλαμβανόμενη στο άρθρο 14, παράγραφος 5a, του B-VG αποστολή που έχει ανατεθεί στα αυστριακά σχολεία να καθιστούν τα παιδιά και τους νέους ικανούς, με προσανατολισμό στις θρησκευτικές αξίες, να αναλαμβάνουν ευθύνες για τον εαυτό τους, τους άλλους, το περιβάλλον και τις επερχόμενες γενιές. Η παροχή θρησκευτικής εκπαίδευσης αποτελεί εσωτερική υπόθεση των Εκκλησιών και των θρησκευτικών ενώσεων και μπορεί, ως εκ τούτου, να ασκηθεί σε συμφωνία με το άρθρο 17 του StGG του 1867 μόνο από τις Εκκλησίες και τις θρησκευτικές ενώσεις. Για να είναι δυνατή η προσφορά μια τέτοιας εκπαίδευσης στο μέγιστο δυνατό επίπεδο, το οποίο επίσης προβλέπεται στο άρθρο 14, παράγραφος 5a, του B-VG, είναι απαραίτητη η ύπαρξη επαρκούς αριθμού διδασκόντων με τα απαιτούμενα προσόντα. Για να είναι δυνατή η απαιτούμενη προς τούτο εκπαίδευση και κατάρτιση των διδασκόντων, απαιτούνται κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας τουλάχιστον 10 έως 20 μαθητές ανά διδακτικό έτος, ειδάλλως τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισεως δεν μπορούν να διεξαχθούν μεσοπρόθεσμα. Αν υπάρχουν μόνο 10 απόφοιτοι ανά διδακτικό έτος και, λαμβανομένων υπόψη των λοιπών επαγγελματικών δραστηριοτήτων και περιόδων αναμονής, καθώς και του γεγονότος ότι ο επαγγελματικός βίος διαρκεί 30 χρόνια, προκύπτουν 300 διδάσκοντες. Για την πλήρη απασχόλησή τους απαιτούνται σύμφωνα με το ισχύον νομικό πλαίσιο 6000 διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα. Δεδομένου ότι όλοι αποβλέπουν στη μισή από τη διδακτική τους υποχρέωση, προκύπτουν κατ' αποτέλεσμα 3000 διδακτικές ώρες ανά εβδομάδα. Ακόμη και με 3 μαθητές ανά ομάδα θρησκευτικού μαθήματος με μία ώρα ανά εβδομάδα προκύπτει ότι απαιτούνται 9000 μαθητές για το σύνολο των 12 σχολικών επιπέδων, επομένως 750 μαθήτριες ή μαθητές ανά σχολικό επίπεδο. Με βάση το μέσο προσδόκιμο ζωής και την ηλικιακή πυραμίδα που διαμορφώνεται υπέρ των μικρότερων ηλικιών κατά μέσο όρο σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό προκύπτει ότι απαιτούνται περίπου 30 000 έως 40 000 πιστοί για την ύπαρξη ενός

μακροχρόνια διασφαλισμένου θρησκευτικού μαθήματος. Η τιμή 2 τοις χιλίοις υπολείπεται επομένως σαφώς εκείνης που πράγματι απαιτείται και θα μπορούσε να θεωρηθεί επαρκής μόνο για τον λόγο ότι τεκμαίρεται συγκέντρωση των πιστών μικρότερων θρησκευτικών δογμάτων σε οικισμούς, με αποτέλεσμα να προκαλείται μικρή διασπορά και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να μην αποτελούν αντικείμενο αποκλειστικής διαχείρισεως από το ίδιο το θρησκευτικό δόγμα, αλλά να είναι δυνατόν να επέλθουν συνέργειες μέσω διαθρησκειακής συνεργασίας ή συνεργασίας με δημόσιους οργανισμούς.

Παρόμοια κατάσταση εμφανίζεται στον τομέα των ιδιωτικών σχολείων. Σύμφωνα με το Rechnungshof (Ελεγκτικό Συνέδριο, Αυστρία), [...] για να είναι δυνατή η λειτουργία μιας σχολικής τάξεως δευτεροβάθμιας εκπαίδευσεως απαιτούνται 2,5 διδάσκοντες. Σύμφωνα με την αναλογία που ισχύει για το διδακτικό προσωπικό (ένας διδάσκων ανά 10 μαθητές), η οποία είναι κρίσιμη λόγω του προϋπολογισμού για τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσεως, απαιτούνται επομένως 25 μαθητές ανά τάξη σχολείου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσεως. Αν υπάρχουν δύο παράλληλα τμήματα, απαιτούνται επομένως 50 μαθητές ανά μαθητική βαθμίδα. Δεδομένου ότι δεν συγκεντρώνονται όλα τα παιδιά ενός θρησκευτικού δόγματος στον ίδιο τόπο, απαιτείται πενταπλάσιος αριθμός για το συνολικό μέγεθος της Αυστρίας, ήτοι 250 μαθητές ανά ηλικιακή ομάδα. Με προσδόκιμο ζωής περίπου τα 80 έτη προκύπτουν περίπου 20 000 άτομα σε όλα τα έτη. Το πενταπλάσιο προκύπτει συναφώς από τη συνήθη κατανομή του αριθμού των μαθητών. Η Βιέννη έχει π.χ. το 20 % περίπου όλων των μαθητών στην Αυστρία, δηλ. το 1/5 των Αυστριακών μαθητών φοιτούν σε σχολεία στη Βιέννη· αν υποθεθεί ότι τα τέκνα της θρησκευτικής ενώσεως κατανέμονται με παρόμοιο με τον λοιπό πληθυσμό τρόπο στα ομόσπονδα κράτη, η απαίτηση για το πενταπλάσιο προκύπτει προκειμένου ο μαθητικός πληθυσμός να διασφαλιστεί μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον στους οικισμούς.

[...]»

- 32 Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο σκοπός που εκφράζεται στις επεξηγηματικές σημειώσεις, ήτοι της συμπληρώσεως της δημόσιας σχολικής εκπαίδευσεως μέσω των ιδιωτικών σχολείων με θρησκευτικό προσανατολισμό που επιτρέπει στους γονείς να επιλέγουν ελεύθερα την εκπαίδευση των τέκνων τους που αντιστοιχεί στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, συνιστά επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος. Το γεγονός ότι στην Αυστρία μόνον ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό νομοθετικά αναγνωρισμένων Εκκλησιών και θρησκευτικών ενώσεων δικαιούνται επιδότηση αποσκοπεί στην επίτευξη του εν λόγω σκοπού, διότι τέτοια ιδιωτικά σχολεία με θρησκευτικό προσανατολισμό έχουν λόγω των προϋποθέσεων αναγνωρίσεώς τους (άρθρο 11 του BekGG) μεγαλύτερο αριθμό μελών και ως εκ τούτου αντιστοιχούν σε μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού που ενδέχεται να τα επιλέξει, ώστε να μπορεί πράγματι να επιτευχθεί η προσφορά της συμπληρωματικής εκπαίδευσεως.
- 33 Στο πλαίσιο του ελέγχου της αναλογικότητας, πρέπει επίσης να κριθεί αν είναι σύμφωνο με αυτήν το να παραπέμπεται αναγνωρισμένη στη Γερμανία

θρησκευτική ένωση να υποβάλει αίτηση προκειμένου να αναγνωριστεί ως θρησκευτική ένωση στην Αυστρία. Κατά την κρίση του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει στο εν λόγω ερώτημα να δοθεί καταφατική απάντηση, διότι η αναγκαία εγγύηση της υπέρξεως θρησκευτικής ενώσεως πρέπει να κριθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας αναγνώρισεως.

- 34 Τίθεται επομένως το ζήτημα εάν, σε περίπτωση που υφίσταται περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, αυτός θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από ιδιαίτερους λόγους και να κριθεί σύμφωνος με την αρχή της αναλογικότητας.

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ